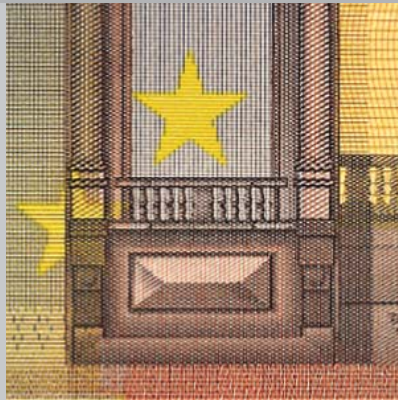
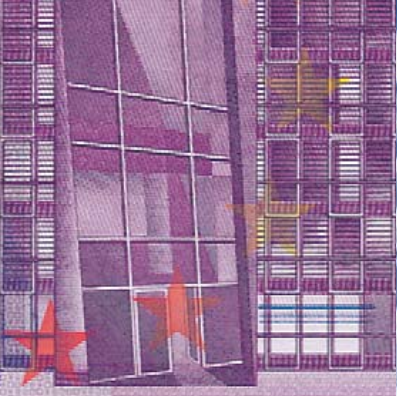

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

EVROPSKA CENTRALNA BANKA
EUROSISTEM
EVROPSKI SISTEM CENTRALNIH
BANK

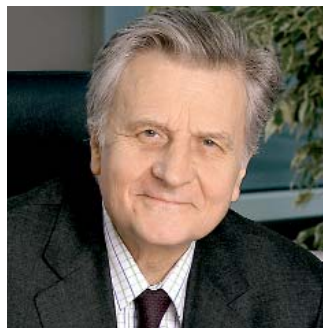

KAZALO

Predgovor predsednika Evropske centralne banke	3
1. Pot do ekonomske in monetarne unije	
1.1 Združevanje Evrope	4
1.2 Gospodarsko povezovanje	5
1.3 Konvergenčni kriteriji	6
1.4 Ključne značilnosti euroobmočja	7
1.5 Prednosti uvedbe in uporabe eura	8
Ključni dogodki	10
2. Struktura in naloge	
2.1 Evropski sistem centralnih bank in Eurosistem	12
2.2 Evropska centralna banka	12
2.3 Naloge Eurosistema	13
2.4 Neodvisnost	14
2.5 Nacionalne centralne banke	16
2.6 Organi odločanja ECB	16
2.7 Odbori ESCB	19
3. Denarna politika	
3.1 Stabilnost cen	20
3.2 Strategija denarne politike ECB	20
3.3 Instrumenti denarne politike	21
3.4 Obveščanje javnosti	23
3.5 Denarna in finančna statistika	24
4. Sistem TARGET	26
5. Eurobankovci in kovanci	
5.1 Bankovci	28
5.2 Kovanci	29
6. Bančni nadzor	30
Glosar	32

PREDGOVOR

Ko govorimo o »centralni banki«, verjetno najprej pomislimo na institucijo, ki izdaja denar, tj. instrument, ki se uporablja kot obračunska enota, plačilno sredstvo in hranilec vrednosti. Sicer drži, da je ključni cilj vsake centralne banke trajno ohranjati vrednost denarja, vendar sodobno centralno bančništvo zajema tudi številne druge vidike, ki so manj znani. Eden od njih je obveščanje javnosti. Centralna banka naj ne bi zgolj izvajala svojih nalog, ampak svoje odločitve tudi pojasnjevala in s tem povečala osveščenost javnosti ter njeno poznavanje politik in storitev, ki jih banka opravlja.

Ta brošura je le eden od načinov, s katerimi Evropska centralna banka (ECB) obvešča javnost o svojih dejavnostih. ECB je srce Evropskega sistema centralnih bank (ESCB), ki ga sestavlja še 25 nacionalnih centralnih bank držav članic Evropske unije. Ker vse države članice še niso sprejele eura, se izraz Eurosistem uporablja za opredelitev enote, ki zajema ECB in nacionalne centralne banke držav članic, ki so euro že uvedle. Teh je trenutno dvanajst. Večino nalog ESCB, določenih v Pogodbi o Evropski uniji, opravlja Eurosistem.

Brošuro lahko prenesete tudi s spletnega mesta ECB (www.ecb.int). Elektronska različica bo dopolnjena pogosteje od tiskane.

Upam, da boste brošuro z zanimanjem prebrali bodisi v tiskani bodisi v elektronski obliki.

Frankfurt na Majni, april 2006

Jean-Claude Trichet
Predsednik Evropske centralne banke

POT DO EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE

ZDRUŽEVANJE EVROPE

Ideja o ustanovitvi ekonomske in monetarne unije v Evropi je stara že več kot petdeset let. Zamislili so si jo politični voditelji, ki so leta 1952 ustanovili **Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ)** , v katero je bilo vključenih šest držav – Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska.

Postopna širitev Evropske unije

V petdesetih letih in v letih, ki so sledila, se je združevanje Evrope še okrepilo. Omenjenih šest držav je leta 1958 ustanovilo **Evropsko gospodarsko skupnost (EGS)** in **Evropsko skupnost za atomsko energijo (EURATOM)**. Sčasoma so se odnosi med državami okrepili in poglobili v tolikšni meri, da so se povezale v **Evropske skupnosti (ES)**, s sprejetjem Maastrichtske pogodbe leta 1993 pa v **Evropsko unijo (EU)**. Povečalo se je tudi število držav članic. Leta 1973 so se pridružile Danska, Irska in **Združeno kraljestvo**, osem let kasneje pa še Grčija. Portugalska in Španija sta postali članici leta 1986, leta 1995 pa so se pridružile Avstrija, Finska in Švedska. Širitev se je nadaljevala 1. maja 2004, ko so k **Evropski uniji** kot nove članice pristopile Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovenija in Slovaška.

Merila za pridružitve EU

Pogoji za pristop k EU se imenujejo **kopenhagenski kriteriji** . Z njimi se od prihodnjih članic zahteva, da imajo (i) stabilne institucije, s katerimi zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice, spoštovanje in varstvo manjšin, in (ii) delujoče tržno gospodarstvo, države pa morajo biti prav tako pripravljene na konkurenčne pritiske, da bi lahko prevzele s članstvom povezane obveznosti, vključno s cilji politične, ekonomske in monetarne unije.

Pot do ekonomske in monetarne unije

- 1.1 Združevanje Evrope
- 1.2 Gospodarsko povezovanje
- 1.3 Konvergenčni kriteriji
- 1.4 Ključne značilnosti euroobmočja

1.5 Prednosti uvedbe in uporabe eura
Ključni dogodki

Struktura in naloge

Denarna politika

Sistem TARGET

Eurobankovci in kovanci

Bančni nadzor

GOSPODARSKO POVEZOVANJE

Prvi poskus ustanovitve ekonomske in monetarne unije je bil opisan v Wernerjevem poročilu¹ iz leta 1970, ki predvideva, da bodo tri faze izvedene do leta 1980. Toda zaradi velike valutne nestabilnosti po propadu brettonwoodskega sistema v zgodnjih sedemdesetih letih in svetovne recesije, ki jo je leta 1973 povzročila naftna kriza, prvotni načrti za vzpostavitev ekonomske in monetarne unije niso bili nikoli izvedeni.

Leta 1979 je devet tedanjih članic EGS ustanovilo **evropski monetarni sistem (EMS)** , da bi odpravile te nestabilnosti. Glavna značilnost sistema je bil **mehanizem deviznih tečajev (ERM)** , ki je med valutami devetih držav uvedel fiksne, vendar prilagodljive devizne tečaje.

V drugi polovici osemdesetih let se je v Enotni evropski listini iz leta 1986, s katero je bil ustanovljen enotni trg, ponovno pojavila ideja o ekonomski in monetarni uniji. Toda pokazalo se je, da bi bile koristi enotnega trga največje le v primeru, da enotno valuto uvedejo vse sodelujoče države. Leta 1988 je **Evropski svet** **Delorsovemu odboru** naročil, da prouči načine za uvedbo ekonomske in monetarne unije (EMU) . Na podlagi Delorovega poročila, objavljenega leta 1989, so se pričela pogajanja o **Pogodbi** o Evropski uniji, s katero je bila ustanovljena EU in spremenjena Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti. Podpisana je bila februarja 1992 v Maastrichtu (zato se včasih imenuje tudi Maastrichtska pogodba), veljati pa je začela 1. novembra 1993.

Oblikovanje EMU v Evropi je potekalo v treh fazah. Za prvo fazo (1990–1993) je bilo značilno predvsem prizadevanje za popolno uresničitev enotnega evropskega trga, kar je pomenilo odpravo vseh notranjih ovir za prost pretok oseb, blaga, kapitala in storitev v EU.

Druga faza (1994–1998) se je pričela z ustanovitvijo **Evropskega monetarnega inštituta** . Njen cilj je bilo izvajanje tehničnih priprav na enotno valuto, izogibanje čezmernemu primanjkljaju in okrepljeno zблиževanje

Maastrichtska pogodba je bila podpisana l. 1992

Tri faze EMU:

- I. enotni evropski trg
- II. Evropski monetarni inštitut
- III. ECB in euro

¹ Poročilo je poimenovano po Pierru Wernerju, takratnem ministrskem predsedniku Luksemburga.

POT DO EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE

gospodarskih in denarnih politik držav članic (z namenom zagotovitve stabilnosti cen in vzdržnosti javnih financ). Z nepreklicno določitvijo menjalnih tečajev, prenosom pristojnosti za denarno politiko na ECB in uvedbo eura kot enotne valute se je 1. januarja 1999 začela tretja faza. Prvega januarja 2002 so eurobankovci in kovanci v sodelujočih državah postali zakonito plačilno sredstvo, veljavnost nacionalnih bankovcev in kovancev pa je potekla konec februarja 2002.

Stabilnostna usmeritev
ekonomskih politik in neodvisne
centralne banke

1.3 KONVERGENČNI KRITERIJI

Države, ki želijo sprejeti euro kot svojo valuto, morajo doseči visoko stopnjo »trajne ekonomske konvergence«. Stopnja konvergence se oceni na podlagi več kriterijev iz Maastrichtske pogodbe, s katerimi se od držav zahteva:

- visoka stopnja **stabilnosti cen** ,
- vzdržne javne finance,
- stabilen devizni tečaj,
- nizke in stabilne dolgoročne obrestne mere.

Kriteriji zagotavljajo, da v tretjo fazo EMU vstopijo le države s stabilnostno naravnano gospodarsko politiko in izkazano stabilnostjo cen. Pogodba tudi zahteva, da imajo te države neodvisno centralno banko (gl. člen 108 Pogodbe).

Euro je sprejelo 12 držav članic

EU je maja 1998 na srečanju na vrhu v Bruslju potrdila, da 11 od takratnih 15 držav članic EU – Belgija, Nemčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska in Finska – izpolnjuje pogoje za uvedbo enotne valute. Omenjene države so 1. januarja 1999 euro tudi sprejele kot skupno valuto. Grčija se jim je pridružila 1. januarja 2001, potem ko je izpolnila pogoje.

Ena od držav članic, in sicer Švedska, ni izpolnila vseh pogojev, Danska in Združeno kraljestvo pa sta »državi članici s posebnim statusom«. Ti državi sta v skladu s protokoloma, ki sta priložena Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti, pridobili pravico, da se sami odločita, ali želita sodelovati v tretji fazi EMU oz. sprejeti euro. S tem, ko sta državi obvestili Svet EU, da še ne nameravata preiti v tretjo fazo oz. da se zaenkrat ne želita pridružiti euroobmočju, sta uporabili tako imenovano »zavrnilno klavzulo«.

Za deset novih držav članic in Švedsko velja, da so članice z »odstopanjem«, saj še niso izpolnile vseh zahtev za sprejetje eura. **Odstopanje** ☐ pomeni, da je država članica izvzeta iz nekaterih, ne pa vseh določb, ki se običajno uporabljajo od začetka tretje faze EMU. Odstopanje torej velja za določbe, s katerimi se odgovornost za denarno politiko prenese na Svet ECB ☐.

Novе države članice in Švedska nimajo takšnih »zavrnilih« klavzul kot sta jih s pogajanjmi dosegla Združeno kraljestvo in Danska.

To pomeni, da so se z vstopom v EU zavezale, da euro sprejmejo takoj, ko izpolnijo **konvergenčne kriterije** ☐. ECB in **Evropska komisija** ☐ bosta vsako drugo leto ali na zahtevo države članice z odstopanjem pripravili poročila o napredku pri izpolnjevanju konvergenčnih kriterijev. V teh konvergenčnih poročilih bodo upoštevani tudi drugi dejavniki, ki bi lahko vplivali na vključevanje države v gospodarstvo euroobmočja. Poročila predstavljajo osnovo za odločitev Sveta EU o vključitvi nove države v euroobmočje.

Dve državi članici sta se izrekli proti euro

Novе države članice EU morajo prej ali slej sprejeti euro

4 KLJUČNE ZNAČILNOSTI EUROOBMOČJA

Sedanje države euroobmočja so imele pred vstopom vanj razmeroma odprto gospodarstvo, sedaj pa so del večjega in precej bolj samozadostnega gospodarstva. Euroobmočje lahko zaradi njegove velikosti primerjamo z najpomembnejšimi gospodarstvi kot so Združene države Amerike ali Japonska.

POT DO EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE

Eno največjih gospodarstev na svetu

Euroobmočje je eno od največjih gospodarstev na svetu, saj je leta 2004 obsegalo 312 milijonov ljudi, celotna Evropska unija, ki zajema 25 držav članic, pa šteje 460 milijonov ljudi. Za primerjavo povejmo, da v Združenih državah Amerike živi 294 milijonov ljudi, na Japonskem pa 128 milijonov.

Leta 2004 so bile Združene države Amerike po **bruto domačem proizvodu (BDP)** , izraženem s **pariteto kupne moči** , največje gospodarstvo in so predstavljale 20,9% svetovnega BDP. Euroobmočje je bilo na drugem mestu s 15,3%, delež Japonske pa je znašal 6,9%. Deleži posameznih držav euroobmočja so občutno manjši: delež največje države v svetovnem BDP je leta 2004 znašal 4,3%.

Omejena odvisnost od mednarodne menjave

Čeprav lahko gibanja v svetovnem gospodarstvu precej vplivajo na euroobmočje, pa manjša odprtost njegovega gospodarstva pomeni, da imajo gibanja cen tujega blaga omejen vpliv na domače cene. Vseeno pa je gospodarstvo euroobmočja bolj odprto kot gospodarstvo Združenih držav Amerike ali Japonske. Leta 2004 je bil izvoz blaga in storitev euroobmočja, ki je kot delež BDP znašal 19,4%, občutno višji kot v Združenih državah Amerike (9,8%) in na Japonskem (13,6%).

Resničen notni trg za blago in storitve

PREDNOSTI UVEDBE IN UPORABE EURA

 EU je z ustanovitvijo ekonomske in monetarne unije (EMU) pomembno prispevala k zaokrožitvi notranjega trga. Potrošniki in podjetja lahko sedaj v euroobmočju brez težav primerjajo cene in poiščejo najbolj konkurenčne dobavitelje. EMU poleg tega omogoča stabilno gospodarsko in denarno okolje po celi Evropi, kar ugodno vpliva na trajnostno rast in odpiranje novih delovnih mest, z uvedbo enotne valute pa so bile odpravljene motnje, ki so jih povzročale velike spremembe deviznih tečajev nekdanjih nacionalnih valut.

Ko so bili 1. januarja 2002 uvedeni eurobankovci in kovanci, je bilo potovanje po euroobmočju poenostavljeno. Cene blaga in storitev je sedaj mogoče enostavno primerjati, prav tako pa lahko v vseh državah plačujemo z istim denarjem.

Z uvedbo eura so bili v euroobmočju odpravljeni stroški deviznih transakcij in tečajna tveganja. Ti stroški so v preteklosti ovirali čezmejno konkurenco, zaradi večje konkurence pa je verjetneje, da bodo razpoložljivi viri najbolj učinkovito uporabljeni. Enotna valuta precej olajša sprejemanje naložbenih odločitev, saj nihanje deviznih tečajev ne vpliva več na donosnost čezmejnih naložb med državami euroobmočja.

Pred uvedbo eura so bili finančni trgi praviloma nacionalnega značaja. Finančni instrumenti, kot so državne obveznice in delnice, so bili izraženi v nacionalnih valutah. Uvedba eura pa je pomenila velik korak k povezovanju finančnih trgov v euroobmočju in bo še naprej vplivala na strukturo njegovega gospodarstva. Povezovanje je prisotno v vseh delih finančnega sistema, vendar v različnem obsegu:

- **medbančni denarni trg** ☐ euroobmočja je v celoti povezan;
- **trg obveznic** ☐, izraženih v eurih, je dobro povezan, globok in likviden ter omogoča različne vrste naložb in financiranja;
- **trg delnic** ☐ euroobmočja vse bolj postaja enotni trg;
- povečalo se je število domačih ter čezmejnih združitvev in prevzemov med bankami v euroobmočju.

Globina in kakovost povezanega finančnega trga olajšujeta financiranje gospodarske rasti, s tem pa tudi odpiranje novih delovnih mest. Posamezniki lahko pri odločitvah glede varčevanja in naložb izbirajo med več dodatnimi možnostmi, podjetja pa lahko velik kapitalski trg izkoristijo za financiranje poslovanja in se z novimi finančnimi instrumenti zaščitijo pred raznimi finančnimi tveganji ter izboljšajo upravljanje svojih naložb.

Odprava tečajnega tveganja in transakcijskih stroškov

Povezovanje finančnih trgov

KLJUČNI DOGODKI

1952

Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska ustanovijo Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ).

1958

veljati začneta Rimski pogodbi; ustanovljeni sta Evropska gospodarska skupnost (EGS) in Evropska skupnost za atomsko energijo (EURATOM).

1967

s Pogodbo o združitvi se povežejo tri obstoječe Skupnosti (ESPJ, EGS, EURATOM).

1970

predstavljeno je Wernerjevo poročilo oz. prvi »osnutek« monetarne unije.

1973

Danska, Irska in Združeno kraljestvo se pridružijo Evropskim skupnostim (ES).

1979

ustanovitev evropskega monetarnega sistema (EMS).

1981

Grčija se pridruži Evropskim skupnostim.

1986

Španija in Portugalska se pridružita Evropskim skupnostim.

1987

veljati začne Enotni evropski akt, s katerim so ustvarjeni pogoji za ustanovitev enotnega trga.

1989

Delorsov odbor predstavi poročilo o ekonomski in monetarni uniji.

1990

začetek prve faze EMU.

1993

veljati začne Pogodba o Evropski uniji (Maastrichtska pogodba).

1994

začetek druge faze EMU.

V Frankfurtu na Majni je ustanovljen Evropski monetarni inštitut (EMI).

1995

Avstrija, Finska in Švedska pristopijo k EU.

1998

EMI preneha obstajati; v Frankfurtu na Majni je ustanovljena Evropska centralna banka.

1999

11 držav začne s tretjo fazo EMU; euro postane enotna valuta.

veljati začne spremenjena Pogodba o Evropski uniji (Amsterdamska pogodba).

2001

Grčija se kot 12. država pridruži euroobmočju.

2002

uporabljati se začnejo eurobankovci in kovanci.

2003

veljati začne spremenjena Pogodba o Evropski uniji (Pogodba iz Nice).

2004

1. maja se deset novih držav pridruži EU.

STRUKTURA IN NALOGE

2.1 EVROPSKI SISTEM CENTRALNIH BANK IN EUROSISTEM

Evropski sistem centralnih bank (ESCB) je bil ustanovljen v skladu z Maastrichtsko pogodbo in Statutom Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke. Sestavljajo ga Evropska centralna banka (ECB) in nacionalne centralne banke (NCB) vseh držav članic EU.

Eurosistem obsega ECB in nacionalne centralne banke držav članic EU, ki so že sprejele euro (teh je trenutno 12).

Organa odločanja ECB sta Svet in Izvršilni odbor ECB. Svet ECB sprejema sklepe o denarni politiki, Izvršilni odbor pa jih izvaja in skrbi za dnevno upravljanje ECB. Tretji organ odločanja ECB je Razširjeni svet, ki bo svoje naloge opravljal, dokler ne bodo vse države članice EU uvedle eura kot svoje valute.

ECB je nadnacionalna organizacija

2.2 EVROPSKA CENTRALNA BANKA

ECB je bila ustanovljena junija 1998 v Frankfurtu na Majni in je s tem prevzela delo svojega predhodnika – Evropskega monetarnega inštituta. Je nadnacionalna ustanova s svojo pravno osebnostjo. Leta 2002 je razpisala mednarodni arhitekturni natečaj za nove prostore stalnega sedeža, za katerega je pridobila zemljišče v vzhodnem delu Frankfurta.

Osebe ECB je evropsko v pravem pomenu besede, saj zaposleni prihajajo iz vseh 25 držav članic Evropske unije.

Pot do ekonomske in monetarne unije

Struktura in naloge

2.1 Evropski sistem centralnih bank in Eurosistem
2.2 Evropska centralna banka
2.3 Naloge Eurosistema

2.4 Neodvisnost
2.5 Nacionalne centralne banke
2.6 Organi odločanja ECB
2.7 Odbori ESCB

Denarna politika

Sistem TARGET

Eurobankovci in kovanci

Bančni nadzor

2.3 NALOGE EUROSISTEMA

Eurosistem ima štiri glavne naloge. Prva je izvajanje denarne politike, ki jo sprejme Svet ECB. Eurosistem tako na primer izvaja sklepe o ključnih obrestnih merah ECB (izklicna obrestna mera za operacije glavnega refinanciranja ter obrestni meri za odprto ponudbo mejnega posojanja in odprto ponudbo deponiranja likvidnosti čez noč), po potrebi pa tudi sklepe v zvezi s cilji denarne politike in zagotavljanjem rezerv. Za izvajanje denarne politike je odgovoren Izvršilni odbor, ki jo izvršuje tako, da daje navodila nacionalnim centralnim bankam. Izvršilni odbor na primer enkrat tedensko sprejme odločitve o količini likvidnosti, ki jo dodeli bančnemu sektorju prek operacij glavnega refinanciranja.

Druga in tretja naloga Eurosistema sta, da opravlja devizne posle ter da ima in upravlja uradne devizne rezerve držav euroobmočja.

Nacionalne centralne banke Eurosistema so na ECB prenesle devizne rezerve v višini 40 milijard EUR (od tega 85% v imetjih v tuji valuti in 15% v zlatu) in v zameno pridobile obrestonosne terjatve do ECB, izražene v eurih. Nacionalne centralne banke Eurosistema sodelujejo pri upravljanju deviznih rezerv ECB, saj v skladu s smernicami za upravljanje portfelja, ki jih določi ECB, delujejo kot njene izpostave. Preostale devizne rezerve Eurosistema imajo in upravljaajo nacionalne centralne banke, vendar posle z njimi ureja Eurosistem. ECB mora predhodno odobriti zlasti posle, ki po obsegu presegajo določen prag.

Četrta naloga Eurosistema je podpiranje nemotnega delovanja plačilnih sistemov, Eurosistem pa poleg tega prispeva tudi k opravljanju finančnega nadzora, saj zakonodajalcem svetuje o zadevah, ki sodijo v njegovo področje pristojnosti, ter pripravlja denarno in finančno statistiko.

Pogodba prav tako določa, da ima ECB izključno pravico odobriti izdajanje eurobankovcev.

Svet ECB določi ključne obrestne mere

Devizne rezerve, ki jih hranijo ECB in nacionalne centralne banke

STRUKTURA IN NALOGE

2.4 NEODVISNOST

ECB in nacionalne centralne banke pri opravljanju nalog, povezanih z Eurosistemom, ne smejo zahtevati ali sprejemati informacij od institucij ali organov Skupnosti, vlad držav članic EU ali drugih organov. Prav tako pa tudi institucije in organi Skupnosti ter vlade držav članic ne smejo vplivati na člane organov odločanja ECB ali nacionalnih centralnih bank pri opravljanju njihovih nalog.

Osebna neodvisnost

V statutu ESCB in ECB je varnost mandata guvernerjev nacionalnih centralnih bank in članov **Izvršilnega odbora** ^[1] ECB določena, kot sledi:

- najmanj petletni mandat za guvernerje nacionalnih centralnih bank;
- enkratni osemletni mandat za člane Izvršilnega odbora ECB;
- razrešitev članov Izvršilnega odbora le v primeru nezmožnosti za opravljanje dela ali hujše kršitve; za reševanje s tem povezanih sporov je pristojno **Sodišče Evropskih skupnosti** ^[2].

Funkcionalna neodvisnost

Eurosistem je tudi funkcionalno neodvisen. ECB in nacionalne centralne banke imajo vse potrebne instrumente in pristojnosti za izvajanje učinkovite denarne politike ter imajo pravico, da jih samostojno uporabijo ali uveljavijo kadar koli ali kakor koli se jim zdi primerno.

Eurosistem ne sme odobriti posojil organom Skupnosti ali subjektom iz javnega sektorja držav članic. S tem se zaščiti pred vplivom državnih organov in dodatno okrepi svojo neodvisnost. Poleg tega ima **Svet ECB** ^[3] pravico, da za namene izvajanja nalog ESCB in v nekaterih drugih primerih sprejme zavezujoče uredbe, kot je določeno v posebnih aktih **Sveta EU** ^[4].

^[1] gl. glosar

Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique

Deutsche Bundesbank

Banka Grčije

Banco de España

Banque de France

Central Bank and Financial Services Authority of Ireland

Banca d'Italia

Banque centrale du Luxembourg

De Nederlandsche Bank

Oesterreichische Nationalbank

Banco de Portugal

Suomen Pankki
Finlands Bank

STRUKTURA IN NALOGE

2.5 NACIONALNE CENTRALNE BANKE

Nacionalne centralne banke Eurosistema so pravne osebe (v skladu z zakonodajo svoje države) in kot take ločene od pravne osebnosti ECB. Vendar so hkrati tudi sestavni del Eurosistema, ki je odgovoren za **stabilnost cen** ^[1] v euroobmočju, pri opravljanju nalog Eurosistema pa delujejo v skladu s smernicami in navodili ECB.

Nacionalne centralne banke izvajajo operacije denarne politike

Nacionalne centralne banke sodelujejo pri izvajanju enotne denarne politike euroobmočja. Tako izvršujejo operacije denarne politike, kot je oskrbovanje kreditnih institucij ^[2] s centralnobančnim denarjem, in zagotavljajo poravnavanje domačih in čezmejnih brezgotovinskih plačil. Poleg tega zase in za ECB izvajajo operacije upravljanja z deviznimi rezervami.

Nacionalne centralne banke so tudi v veliki meri odgovorne za zbiranje nacionalnih statističnih podatkov ter za izdajanje eurobankovcev in ravnanje z njimi v svoji državi, opravljajo pa tudi funkcije, ki niso določene v Statutu, vendar le, če Svet ECB meni, da so združljive s cilji in nalogami Eurosistema.

V nacionalni zakonodaji je lahko določeno, da NCB opravlja tudi druge funkcije, ki niso povezane z denarno politiko. Nekatere nacionalne centralne banke tako sodelujejo pri bančnem nadzoru in/ali imajo vlogo glavnega državnega bankirja.

Svet ECB se sestaja vsak drugi četrtek

2.6 ORGANI ODLOČANJA ECB

Svet ECB sestavljajo člani Izvršilnega odbora ECB in guvernerji nacionalnih centralnih bank držav euroobmočja. Statut ESCB določa, da se mora Svet ECB sestati vsaj desetkrat na leto. Datume zasedanj določi Svet na predlog Izvršilnega odbora. Zasedanja lahko potekajo tudi v obliki telekonference, razen če temu nasprotujejo najmanj trije guvernerji. Svet ECB se sedaj sestaja dvakrat mesečno, običajno vsak prvi in tretji četrtek v mesecu. O zadevah, povezanih z denarno politiko, navadno razpravlja le na prvi seji v mesecu.

^[1] gl. glosar

Čprav imajo pravico do glasovanja le člani **Sveta ECB** , se lahko zasedanj udeležita tudi predsednik **Sveta EU** in član **Evropske komisije** . Vsak član Sveta ECB ima en glas, Svet pa razen v primeru finančnih zadev ECB odloča z navadno večino. V primeru neodločenega izida glasovanja je odločilen glas predsednika. Pri odločanju o finančnih zadevah, kot so npr. vpis kapitala ECB, prenos deviznih rezerv ali razporeditev denarnih prihodkov, so glasovi tehtani v skladu z deleži nacionalnih centralnih bank v vpisanem kapitalu ECB.

Svet ECB je v skladu s Pogodbo o Evropski uniji ter Statutom ESCB in ECB pooblaščen, da sprejme odločitve, ki so za **Eurosistem** strateško najbolj pomembne.

Glavne pristojnosti Sveta ECB so:

- oblikovanje denarne politike euroobmočja, tj. določanje ravni ključnih obrestnih mer ECB;
- sprejemanje smernic in sklepov, ki zagotavljajo izvajanje nalog Eurosistema.

Svet ECB pri odločanju o denarni politiki in drugih nalogah Eurosistema upošteva gibanja v celotnem euroobmočju.

Usmerjenost na euroobmočje

Izvršilni odbor ECB sestavljajo predsednik in podpredsednik ECB ter štirje drugi člani. Imenovani so izmed oseb z ugledom in poklicnimi izkušnjami na denarnem in bančnem področju, in sicer na priporočilo **Sveta EU** , ki se o tem predhodno posvetuje z **Evropskim parlamentom** in Svetom ECB, ter s soglasjem vlad euroobmočja na ravni voditeljev držav ali vlad. Izvršilni odbor se običajno sestane vsak torek.

Izvršilni odbor se sestaja vsak torek

STRUKTURA IN NALOGE

Predsednik ali v njegovi odsotnosti podpredsednik predseduje Svetu, Izvršilnemu odboru in Razširjenemu svetu ECB. Predsednik je vabljen na zasedanja Euroskupine – neformalne skupine gospodarskih in finančnih ministrov držav euroobmočja, prav tako pa se lahko udeleži sej Sveta EU, kadar ta obravnava teme, povezane s cilji in nalogami Eurosistema.

Glavne pristojnosti Izvršilnega odbora so:

- priprava sej Sveta ECB;
- izvajanje denarne politike v euroobmočju v skladu s smernicami in sklepi Sveta ECB ter s tem dajanje navodil nacionalnim centralnim bankam;
- upravljanje tekočega poslovanja ECB;
- izvrševanje nekaterih pooblastil, ki jih nanj prenese Svet ECB, vključno z regulativnimi pooblastili.

Razširjeni svet ECB se sestaja štirikrat letno

Razširjeni svet ECB sestavljajo predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji nacionalnih centralnih bank vseh držav članic EU. Preostali člani Izvršilnega odbora, predsednik Sveta EU in član **Evropske komisije** se sicer lahko udeležijo zasedanj Razširjenega sveta, vendar nimajo pravice do glasovanja. Razširjeni svet se lahko skliče, kadar predsednik meni, da je to potrebno, ali na zahtevo vsaj treh članov sveta. Običajno se sestane vsak tretji mesec v Frankfurtu.

Razširjeni svet ni pristojen za sprejemanje sklepov o denarni politiki euroobmočja, vendar pa je od EMI prevzel naloge, ki jih mora ECB v okviru tretje faze EMU opravljati tako dolgo, da bodo vse države članice EU sprejele euro. To pomeni, da je pristojen predvsem za poročanje o napredku pri konvergenci

držav članic EU, ki še niso sprejele eura, in svetovanje glede priprav, potrebnih za sprejetje eura kot njihove valute. Prav tako sodeluje pri svetovalnih funkcijah ESCB in pomaga pri zbiranju statističnih podatkov.

2.7 ODBORI ESCB

Organom odločanja v ECB pomagajo odbori ESCB, ki tudi pomembno prispevajo k sodelovanju znotraj ESCB. Sestavljajo jih člani ECB in nacionalnih centralnih bank Eurosistema ter drugi pristojni organi, kot so nacionalni nadzorni organi pri Odboru za bančni nadzor. Vsaka od nacionalnih centralnih bank držav članic, ki še niso sprejele eura, imenuje strokovnjake, ki sodelujejo na zasedanjih Odbora ESCB, kadar ta obravnava zadeve s področja pristojnosti Razširjenega sveta ECB. Mandat odborov določi Svet ECB , ki mu prek Izvršilnega odbora tudi poročajo.

Organe odločanja podpirajo strokovni odbori

Trenutno obstajajo naslednji odbori: Odbor za računovodstvo in denarne prihodke, Odbor za bančni nadzor, Odbor za bankovce, Odbor Eurosistema/ESCB za komuniciranje z javnostjo, Odbor za informacijsko tehnologijo, Odbor notranjih revizorjev, Odbor za mednarodne odnose, Odbor za pravne zadeve, Odbor za operacije na trgu, Odbor za denarno politiko, Odbor za plačilne in poravnalne sisteme ter Odbor za statistiko.

Svet ECB je leta 1998 ustanovil tudi Odbor za proračun, ki ga sestavljajo člani iz ECB in nacionalnih centralnih bank Eurosistema. Odbor za proračun pomaga Svetu ECB pri zadevah, povezanih s proračunom ECB.

Leta 2005 je bila ustanovljena tudi Kadrovska konferenca, katere člani prihajajo iz ESCB. Namen Konference je spodbujati sodelovanje in skupinski duh med centralnimi bankami Eurosistema/ESCB na področju kadrovskega upravljanja.

DENARNA POLITIKA

3.1 STABILNOST CEN

Poglavitni cilj Eurosistema je ohranjati stabilnost cen. Eurosistem podpira splošne gospodarske politike v Evropski skupnosti, če to ni v nasprotju s ciljem stabilnosti cen.

Najpomembnejši cilj je stabilnost cen

Člen 2 Pogodbe o Evropski uniji navaja, da je naloga Skupnosti spodbujati »gospodarski in socialni razvoj ter visoko stopnjo zaposlenosti in doseči uravnotežen in trajnosten razvoj«. Eurosistem k tem ciljem prispeva z ohranjanjem stabilnosti cen. Obenem te cilje upošteva v svojih prizadevanjih za stabilnost cen. Če bi se ti cilji kakor koli izključevali, mora ECB vedno dati prednost ohranjanju cenovne stabilnosti.

Eurosistem deluje skladno z načelom odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco, ki spodbuja učinkovito razporejanje virov.

3.2 STRATEGIJA DENARNE POLITIKE ECB

ECB mora za uresničitev stabilnosti cen vplivati na razmere na denarnem trgu in s tem na raven kratkoročnih obrestnih mer.

ECB je sprejela strategijo denarne politike, da bi zagotovila dosledno in sistematično sprejemanje sklepov o denarni politiki. Doslednost prispeva k umiritvi inflacijskih pričakovanj in povečuje kredibilnost ECB.

Eden glavnih elementov v strategiji denarne politike Sveta ECB je številčna opredelitev stabilnosti cen. To je »medletno povečanje harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin (HICP) v euroobmočju, ki je manjše kot 2%«. Stabilnost cen je treba ohranjati srednjeročno, kar odraža dejstvo, da mora biti denarna politika usmerjena v prihodnost.

1 Pot do ekonomske in monetarne unije

2 Struktura in naloge

3 Denarna politika

3.1	Stabilnost cen	3.4	Obveščanje javnosti
3.2	Strategija denarne politike ECB	3.5	Denarna in finančna statistika
3.3	Instrumenti denarne politike		

4 Sistem TARGET

5 Eurobankovci in kovanci

6 Bančni nadzor

V prizadevanjih za stabilnost cen namerava ECB v srednjeročnem obdobju ohranjati stopnjo **inflacije** , ki je pod 2%, vendar blizu te meje. To kaže na njeno zavezo, da bo zagotovila zadostno varnostno mejo pred tveganjem **deflacije** .

Denarna politika mora biti usmerjena v prihodnost, saj transmisijski mehanizem deluje s precejšnim časovnim odlogom (gl. naslednje poglavje). Hkrati mora politika zajezi inflacijska pričakovanja in prispevati k zmanjšanju nihanj v gospodarskih gibanjih.

Denarna politika predvideva gibanja v prihodnosti

Strategija denarne politike poleg opredelitve cenovne stabilnosti vključuje tudi celovito oceno tveganj za stabilnost cen, ki obsega ekonomsko in denarno analizo. Vsak sklep o denarni politiki temelji na izčrpnem medsebojnem preverjanju informacij, ki izhajajo iz obeh analiz.

3.3 INSTRUMENTI DENARNE POLITIKE

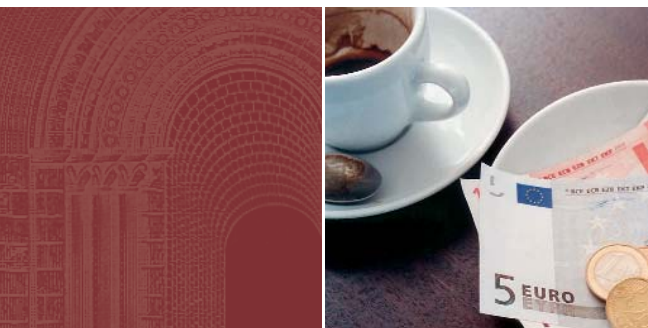
Prvi korak v transmisijem mehanizmu denarne politike zajema upravljanje likvidnosti in usmerjanje kratkoročnih obrestnih mer s strani centralne banke.

Denarni trg ima kot sestavni del finančnega trga ključno vlogo pri transmisiji sklepov o denarni politiki, saj nanj spremembe v denarni politiki najprej vplivajo. Poglobljen in integriran denarni trg je nujen za učinkovito denarno politiko, saj zagotavlja enakomerno razporeditev likvidnosti, ki jo izdaja centralna banka, in enotno raven kratkoročnih obrestnih mer v celotnem območju enotne valute. Ta temeljni pogoj je bil izpolnjen skoraj takoj po začetku tretje faze EMU, ko so bili nacionalni denarni trgi uspešno povezani v učinkovit denarni trg euroobmočja.

Spremembe najprej vplivajo na denarni trg

Za usmerjanje kratkoročnih obrestnih mer ima Eurosistem na voljo sklop instrumentov denarne politike, ki vključuje operacije na odprtem trgu, odprte ponudbe in obvezne rezerve.

DENARNA POLITIKA

Operacije na odprtem trgu se delijo na:

- operacije glavnega refinanciranja (redne transakcije za zagotavljanje likvidnosti, ki se izvajajo enkrat tedensko in imajo dospelost enega tedna);
- operacije dolgoročnejšega refinanciranja (transakcije za zagotavljanje likvidnosti, ki se izvajajo enkrat mesečno in imajo dospelost treh mesecev);
- operacije finega uravnavanja (izvajajo se občasno s ciljem uravnavati likvidnost na trgu in usmerjati obrestne mere ter zlasti izravnati učinke, ki jih imajo na obrestne mere nepričakovana neravnovesja v likvidnosti);
- strukturne operacije (izvaja jih lahko Eurosistem prek povratnih transakcij);
- dokončne transakcije in izdaja dolžniških certifikatov.

Odrpte ponudbe Eurosistem ponuja tudi dve odprti ponudbi, ki prek povečevanja in zmanjševanja likvidnosti določata zgornjo in spodnjo mejo za obrestne mere na trgu čez noč:

- **odprta ponudba mejnega posojanja** (kreditnim institucijam omogoča, da od nacionalne centralne banke pridobijo likvidnost čez noč na podlagi ustreznega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev);
- **odprta ponudba deponiranja likvidnosti čez noč** (kreditnim institucijam omogoča, da pri nacionalni centralni banki Eurosistema naložijo depozit čez noč).

Obvezne rezerve Eurosistem od kreditnih institucij tudi zahteva, da imajo na računu pri nacionalni centralni banki obvezne rezerve. Vsaka kreditna institucija mora v obdobju izpolnjevanja obveznih rezerv, ki traja približno en mesec, na depozitnem računu pri nacionalni centralni banki povprečno hraniti določen odstotek od nekaterih vlog svojih strank (ter odstotek od nekaterih drugih bančnih obveznosti). Eurosistem obrestuje sredstva na teh računih s kratkoročno obrestno mero. Namen sistema obveznih rezerv je stabilizirati obrestne mere denarnega trga in ustvariti (oz. povečati) strukturni likvidnostni primanjkljaj v bančnem sistemu.

3.4 OBVEŠČANJE JAVNOSTI

Učinkovito obveščanje javnosti je nepogrešljiva naloga centralne banke, saj prispeva k učinkovitosti in kredibilnosti denarne politike. ECB mora biti odprta in pregledna, da bi javnost bolje razumela denarno politiko in druge centralnobančne dejavnosti. To je glavno vodilo Eurosistema pri komuniciranju z javnostjo, ki zajema tudi tesno sodelovanje med ECB in nacionalnimi centralnimi bankami.

Za učinkovito obveščanje javnosti uporabljajo ECB in nacionalne centralne banke številna orodja, od katerih so najpomembnejša naslednja:

- redne tiskovne konference, ki potekajo po prvi seji Sveta ECB v mesecu;
- Mesečni bilten, ki objavlja podrobno analizo gospodarskih gibanj v euroobmočju in članke o temah, povezanih z delovanjem ECB;
- javna zaslišanja predsednika ECB in drugih članov **Izvršilnega odbora** ECB v **Evropskem parlamentu**;
- govori in intervjuji, ki jih imajo člani organov odločanja ECB;
- sporočila za javnost, ki pojasnjujejo odločitve in poglede Sveta ECB;
- spletne strani ECB in nacionalnih centralnih bank, ki omogočajo dostop do vseh objavljenih dokumentov in obsežne zbirke statističnih podatkov;
- delovni zvezki;
- občasni zvezki.

DENARNA POLITIKA

3.5 DENARNA IN FINANČNA STATISTIKA

ECB v tesnem sodelovanju z nacionalnimi centralnimi bankami pripravlja in objavlja finančno in denarno statistiko. Ti statistični podatki podpirajo denarno politiko euroobmočja in sprejemanje odločitev ECB. Nacionalne centralne banke (oz. v nekaterih primerih drugi nacionalni organi) zbirajo podatke od kreditnih institucij in iz drugih virov v svojih državah ter izračunavajo agregate na nacionalni ravni, ki jih pošiljajo ECB. ECB nato pripravi agregate za euroobmočje.

ECB pripravlja agregate za euroobmočje

Pravno podlago za razvoj, zbiranje, urejanje in objavljanje statističnih podatkov ECB zagotavlja Statut Evropskega sistema centralnih bank in **Evropske centralne banke** , ki je priložen Pogodbi. ECB zagotavlja, da so njene zahteve glede statističnega poročanja izpolnjene, vendar si obenem prizadeva čim bolj olajšati breme, ki ga statistično poročanje predstavlja za kreditne institucije in druge obveznike poročanja.

Za statistiko na ravni EU sta skupaj odgovorni ECB in Evropska komisija (s pomočjo Statističnega urada Evropskih skupnosti, Eurostata). ECB je večinoma sama oz. skupaj z Eurostatom odgovorna za denarno statistiko euroobmočja, statistiko finančnih institucij in finančnih trgov, zunanjo statistiko (skupaj s plačilno bilanco), finančne račune ter za razvoj četrtnih nefinančnih računov po institucionalnih sektorjih (gospodinjstva, družbe in država). Obe instituciji sta skupaj odgovorni tudi za statistično infrastrukturo (skupaj z desezoniranjem ter oblikovanjem kvalitetnega okvira in standardov za prenos podatkov) na evropski ravni. Če je le mogoče, statistični podatki ECB upoštevajo mednarodne standarde.

SISTEM TARGET

Bruto poravnava v realnem času v eurih

4. SISTEM TARGET

TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) je sistem bruto poravnave v realnem času (BPRČ) za plačila v eurih, ki deluje v okviru Eurosistema. Uporablja se za poravnavo centralnobančnih operacij, medbančne prenose sredstev velikih vrednosti in za druga plačila v eurih. Omogoča obdelavo plačil v realnem času in takojšnjo poravnavo v centralnobančnem denarju. Sestavljajo ga medsebojno povezani nacionalni sistemi BPRČ in plačilni mehanizem ECB (EPM). TARGET je sistem BPRČ za euro, ki deluje od začetka ekonomske in monetarne unije januarja 1999 in beleži dnevni promet v višini 1700 milijard EUR.

Sistem je bil oblikovan z namenom:

- zagotoviti varen in zanesljiv mehanizem za poravnavo plačil v eurih v sistemu BPRČ
- povečati učinkovitost čezmejnih plačil v eurih, in predvsem
- zadovoljevati potrebe denarne politike ECB in krepiti povezanost denarnega trga v eurih.

1 Pot do ekonomske in monetarne unije

2 Struktura in naloge

3 Denarna politika

4 Sistem TARGET

5 Eurobankovci in kovanci

6 Bančni nadzor

TARGET je na voljo za vse transakcije v eurih tako med državami euroobmočja in znotraj njih kot tudi med več drugimi državami članicami EU. Obdeluje medbančna plačila in plačila s strankami. Vrednost plačil v sistemu TARGET navzgor in navzdol ni omejena. Države članice EU, ki še niso sprejele eura, imajo možnost, ne pa tudi obveznost, da se vključijo v sistem TARGET. Pod določenimi pogoji je ta odprt za vse kreditne institucije držav članic EU, ki še niso sprejele eura.

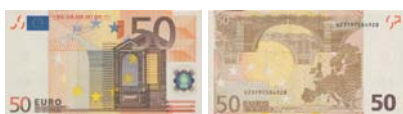
Eurosistem že razvija naslednjo generacijo sistema TARGET, TARGET2, ki bo po pričakovanjih začel delovati leta 2007 in bo zaradi usklajene in centralizirane tehnične infrastrukture še bolj varen in učinkovit od sedanjega. Novi sistem TARGET2 bo vsem sodelujočim bankam zagotavljal enake visokokakovostne storitve, funkcije in vmesnike ter enotno cenovno strukturo kot sedanji sistem.

EUROBANKOVCI IN KOVANCI

5.1 BANKOVCI

Eurobankovci so bili v obtok dani 1. januarja 2002. Obstaja sedem apoenov, ki se med seboj razlikujejo po velikosti: 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € in 500 €.

Na bankovcih so upodobljeni arhitekturni slogi sedmih obdobij v kulturni zgodovini Evrope – antika, romanika, gotika, renesansa, barok in rokoko, obodbe arhitekture železa in stekla ter sodobna arhitektura dvajsetega stoletja. Predstavljajo tri glavne arhitekturne elemente: okna, portale in mostove. V nobenem motivu niso upodobljeni dejanski mostovi ali spomeniki.

Okna in portali na sprednji strani bankovcev simbolizirajo duha odprtosti in sodelovanja v Evropi. Na hrbtni strani vsakega bankovca je upodobljen most. Mostovi so uporabljeni kot metafora za komunikacijo med evropskimi narodi ter med Evropo in ostalim svetom.

Bankovci imajo vrsto zaščitnih elementov, ki jih ščitijo pred ponarejanjem in ljudem omogočajo, da pristne ločijo od ponarejenih. Vključeni so tudi posebni oblikovni elementi v pomoč slepim in slabovidnim osebam.

Natančno preverjanje kakovosti zagotavlja, da so vsi bankovci enake kakovosti in videza. Na bankovcih ni oblikovnih elementov za posamezne države članice euroobmočja.

1 Pot do ekonomske in monetarne unije

2 Struktura in naloge

3 Denarna politika

4 Sistem TARGET

5 Eurobankovci in kovanci 5.1 Bankovci
5.2 Kovanci

6 Bančni nadzor

5.2 KOVANCI

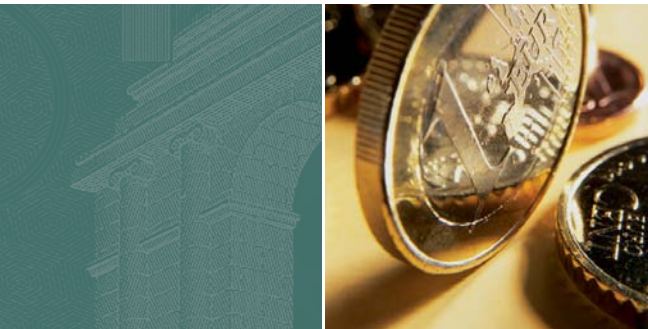
En euro je razdeljen na 100 centov. Obstaja osem različnih eurokovanecv: 1, 2, 5, 10, 20 in 50 centov ter 1 € in 2 €. Ena stran vseh kovanecv je skupna vsem državam euroobmočja, druga stran pa odraža nacionalno identiteto države izdaje. Seveda je kljub različnim nacionalnim stranem mogoče vse eurokovanecv uporabljati v vseh državah euroobmočja.

Osem eurokovanecv se med seboj razlikuje po velikosti, teži, kovinski sestavi, barvi in debelini. V pomoč uporabnikom, posebej slepim in slabovidnim, je za lažje razlikovanje posameznih apoenov uporabljenih nekaj inovativnih oblikovnih elementov. Tako ima na primer vsak zaporedni kovanec v seriji drugačen obod od prejšnjega in naslednjega. Podroben nadzor kakovosti omogoča, da so vsi eurokovanecv iz različnih držav euroobmočja medsebojno izmenljivi in izpolnjujejo standarde za uporabo v prodajnih avtomatih.

Za zaščito pred ponarejanjem so oblikovalci posebno pozornost namenili dvema najvišjima apoenoma (1 € in 2 €). Ponarejanje preprečuje predvsem tehnično zahtevna dvobarvna sestava, pri kovancu za 2 € pa tudi napis na obodu kovanca.

BANČNI NADZOR

6. BANČNI NADZOR

Za bančni nadzor in finančno stabilnost so še naprej neposredno odgovorni pristojni organi v vsaki državi članici EU, vendar je Pogodba Evropskemu sistemu centralnih bank dodelila nalogo, da »prispeva k nemotenemu vodenju politik pristojnih organov glede bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema«.

ESCB to nalogo izvaja predvsem na tri načine.

Nadzor finančne stabilnosti Prvič, ESCB spremlja in ocenjuje finančno stabilnost na ravni euroobmočja in EU. To dopolnjuje in podpira podobne dejavnosti na nacionalni ravni, ki jih za ohranjanje finančne stabilnosti v svoji državi izvajajo nacionalne centralne banke in nadzorni organi.

1 Pot do ekonomske in monetarne unije

2 Struktura in naloge

3 Denarna politika

4 Sistem TARGET

5 Eurobankovci in kovanci

6 Bančni nadzor

Drugič, ESCB svetuje pri oblikovanju in dopolnjevanju regulativnih in nadzornih zahtev, ki veljajo za finančne institucije. Svetovanje večinoma poteka prek sodelovanja ECB v ustreznih mednarodnih in evropskih regulativnih in nadzornih organih, kot so Baselski odbor za bančni nadzor, Evropski odbor za bančništvo in Odbor evropskih bančnih nadzornikov.

Tretjič, ECB spodbuja sodelovanje med centralnimi bankami in nadzornimi organi na tistih področjih, ki so skupnega interesa (npr. nadzor nad delovanjem plačilnih sistemov, obvladovanje finančnih kriz).

Te dejavnosti se izvajajo s pomočjo Odbora za bančni nadzor (eden od odborov ESCB, ki je opisan v poglavju 2.7), ki združuje strokovnjake iz centralnih bank EU in nadzornih organov.

GLOSAR

Bruto domači proizvod (BDP): merilo gospodarske dejavnosti. BDP predstavlja vrednost vsega blaga in storitev, ki jih proizvede posamezno gospodarstvo v določenem obdobju.

Centralna banka: institucija, ki je po zakonu odgovorna za izvajanje denarne politike na določenem območju.

Deflacija: proces, kjer se splošna raven cen v daljšem obdobju neprekinjeno znižuje.

Delorsov odbor: junija leta 1988 je Evropski svet pooblastil odbor, ki mu je predsedoval Jacques Delors, takratni predsednik Evropske komisije, da preuči in pripravi predlog konkretnih faz, potrebnih za uresničenje ekonomske in monetarne unije. Odbor so sestavljali guvernerji centralnih bank takratne Evropske skupnosti (ES), Alexandre Lamfalussy, takratni generalni direktor Banke za mednarodne poravnave (BIS), Niels Thygesen, danski profesor ekonomije, in Miguel Boyer, takratni predsednik Banco Exterior de España. Nastalo je Delorsovo poročilo s predlogom, da se ekonomska in monetarna unija uresniči v treh fazah.

Denarni agregat (npr. M1, M2, M3): bankovci in kovanci ter določene obveznosti finančnih institucij (vloge in kratkoročni vrednostni papirji) z visoko stopnjo likvidnosti, ki jih imajo rezidenti euroobmočja iz nebančnega sektorja. M1 je del M2, slednji pa je del M3.

Devizni posli: nakup ali prodaja tuje valute. V okviru Eurosistema to pomeni nakup ali prodajo drugih valut v razmerju do eura.

Dolgoročneje obrestne mere: obrestne mere oz. donosi od obrestonosnih finančnih sredstev s sorazmerno dolgo ročnostjo. Donos državnih obveznic z desetletno ročnostjo se pogosto uporablja kot referenčna vrednost za dolgoročneje obrestne mere.

Ekonomska in monetarna unija (EMU): proces, v katerem države članice usklajujejo svojo ekonomsko in denarno politiko ter je omogočil nastanek enotne valute. Maastrichtska pogodba določa, da se EMU uresniči v treh fazah. V prvi fazi (od 1. julija 1990 do 31. decembra 1993) so države članice uvedle prost pretok kapitala med državami, ki ga je spremljalo intenzivnejše usklajevanje ekonomskih politik ter tesnejše sodelovanje med centralnimi bankami. Druga faza (od 1. januarja 1994 do 31. decembra 1998), ki se je začela z ustanovitvijo Evropskega monetarnega inštituta, je bila namenjena tehničnim pripravam za uvedbo enotne valute, izogibanju čezmerne primanjkljaja ter intenzivnemu zbliznavanju ekonomskih in denarnih politik držav članic z namenom, da se

zagotovi stabilnost cen in vzdržnost javnih financ. Na začetku tretje faze (od 1. januarja 1999 dalje) so bili nepreklicno določeni menjalni tečaji, pristojnost za izvajanje denarne politike je bila prenesena na ECB in uveden je bil euro kot enotna denarna valuta.

Ekonomsko-finančni svet: gl. Svet EU.

ERM II: gl. mehanizem deviznih tečajev II.

Eurosistem: obsega Evropsko centralno banko in nacionalne centralne banke držav članic euroobmočja. Eurosistem oblikuje in izvaja denarno politiko euroobmočja.

Euroskupina: neformalno srečanje ministrov za gospodarstvo in finance držav članic euroobmočja. Ministri razpravljajo o zadevah, ki so povezane s skupnimi pristojnostmi glede enotne valute. Evropska komisija in ECB sta tudi vabljeni, da se udeležita teh sestankov. Euroskupina se običajno sestane tik pred sestankom Ekonomsko-finančnega sveta.

Evropska centralna banka (ECB): ustanovljena je bila 1. junija 1998 in ima sedež v Frankfurtu na Majni v Nemčiji. ECB skupaj z nacionalnimi centralnimi bankami euroobmočja oblikuje in izvaja denarno politiko držav, ki sodelujejo v euroobmočju.

Evropska gospodarska skupnost (EGS): ustanovljena je bila leta 1957 z Rimsko pogodbo in je predstavljala korak v smeri gospodarskega združevanja, tj. prostega pretoka oseb, blaga, kapitala in storitev med državami članicami EU.

Evropska komisija: ena od petih evropskih institucij. Ustanovljena je bila leta 1967 za tri evropske skupnosti. Oblikuje predloge evropskih zakonov, ki jih predloži Evropskemu parlamentu in Svetu. Komisija zagotavlja, da se odločitve EU pravilno izvajajo, in nadzoruje način uporabe sredstev v EU. Obenem nadzira spoštovanje pogodb EU in prava Skupnosti. Kot varuh pogodb skupaj s Sodiščem evropskih skupnosti zagotavlja, da se zakonodaja, ki velja za vse države članice EU, ustrezno izvaja. Komisijo trenutno sestavlja predsednik in 24 komisarjev. Ima 25 oddelkov, ki se imenujejo generalni direktorati, vsak od njih pa je odgovoren za izvajanje skupnih politik in splošno vodenje na posameznem področju. Komisija zastopa splošne interese EU in je zato neodvisna od držav članic. Imenuje se za obdobje petih let, vendar jo lahko razpusti parlament.

Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ): ena od evropskih skupnosti. Ustanovljena je bila leta 1951 v Parizu in je vzpostavila skupni trg za premog in jeklo med šestimi državami ustanoviteljicami (Belgija,

Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska).

Evropski monetarni inštitut (EMI): evropski organ, ki je bil odgovoren za pripravo končne faze ekonomske in monetarne unije. Ustanovljen je bil 1. januarja 1994 in je deloval do 1. junija 1998, ko ga je zamenjala ECB.

Evropski monetarni sistem (EMS): pred uvedbo eura je bilo več valut držav članic EU povezanih v evropski monetarni sistem, ki je deloval med letoma 1979 in 1999. Sestavljali so ga trije elementi: ECU, ki je bil košarica valut držav članic, mehanizem deviznih tečajev in intervencijski mehanizem, ki sta za vsako valuto določala osrednji tečaj do ekuja (dvostranski tečaj), ter kreditni mehanizem, ki je centralnim bankam omogočal posredovanje, če je dvostranski tečaj presegel dogovorjeni prag. EMS je veljal do 1. januarja 1999, ko ga je zamenjal mehanizem deviznih tečajev II.

Evropski parlament: evropska institucija, ki je sestavljena iz 732 neposredno izvoljenih predstavnikov državljanov iz držav članic EU. Ima predvsem posvetovalne pristojnosti, vendar lahko pri sprejemanju letnega proračuna skupaj s Svetom EU proračun sprejme ali zavrne. Parlament je s Svetom EU povezan tudi pri pripravi evropske zakonodaje, nadzira pa tudi delo Evropske komisije.

Evropski sistem centralnih bank (ESCB): sestavljajo ga Evropska centralna banka in nacionalne centralne banke vseh držav članic EU.

Evropski svet: Evropski uniji daje potrebno spodbudo za njen razvoj in opredeljuje njene splošne politične smernice. Združuje voditelje držav in vlad držav članic ter predsednika Evropske komisije (gl. tudi Svet EU).

Finančni posrednik: podjetje ali institucija, ki deluje kot povezovalac med posojilodajalci in posojilodajalci, s tem da na primer sprejema vloge prebivalstva in daje posojila gospodinjstvom in podjetjem.

Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP): merilo cen, ki ga Svet ECB uporablja za ocenjevanje stabilnosti cen na euroobmočju. Izračunava in objavlja ga Eurostat (Statistični urad Evropskih skupnosti).

Inflacija: stalno povečevanje splošne ravni cen, kar povzroča stalno zmanjševanje kupne moči denarja. Običajno se prikazuje kot medletna odstotna sprememba v indeksu cen življenjskih potrebščin, na primer v indeksu HICP.

Izključna obrestna mera: izključna obrestna mera za operacije glavnega refinanciranja. Določijo jo Svet ECB običajno na svoji prvi seji v mesecu.

Izvršilni odbor: eden od organov odločanja ECB. Sestavljajo ga predsednik in podpredsednik ECB ter štiri drugi člani, ki jih v medsebojnem soglasju imenujejo voditelji držav ali vlad držav, ki so sprejele euro.

Konvergenčni kriteriji: vsaka država članica mora izpolniti štiri kriterije, preden lahko uvede euro. Ti so stabilna raven cen, vzdržne javne finance (omejen delež primanjkljaja in dolga v BDP), stabilen devizni tečaj ter nizke in stabilne dolgoročne obrestne mere.

Kopenhagenski kriteriji (pristopni kriteriji): države, ki želijo vstopiti v EU, morajo izpolniti več kriterijev. To so politični kriteriji (stabilne institucije, ki zagotavljajo demokracijo, pravna država, človekove pravice in spoštovanje manjšin), ekonomski kriteriji (delujoče tržno gospodarstvo) ter sprejetje pravnega reda skupnosti (korpus zakonov EU). Določil jih je Evropski svet na zasedanju v Kopenhagnu junija 1993, potrdil pa jih je Evropski svet na zasedanju v Madridu decembra 1995.

Kreditna institucija: banke in hranilnice so najbolj običajne vrste kreditnih institucij. Na podlagi Direktive 2000/12/ES je kreditna institucija (i) podjetje, čigar poslovanje predstavlja sprejemanje depozitov in drugih vračljivih sredstev od javnosti in odobravanje kreditov za svoj račun, ali (ii) podjetje ali katera koli druga pravna oseba, razen tistih pod (i), ki izdaja plačilna sredstva v obliki elektronskega denarja. »Elektronski denar« pomeni denarno vrednost, ki jo predstavlja terjatev do izdajatelja in ki je: (a) shranjena na elektronski napravi, (b) izdana na podlagi vročitve denarnih sredstev v znesku, ki ni nižji od izdane denarne vrednosti, in (c) jo druge družbe, torej ne izdajatelj sam, sprejemajo kot plačilno sredstvo.

Medbančni denarni trg: trg za kratkoročna posojila med bankami. Izraz običajno opisuje trgovanje z denarnimi sredstvi v ročnosti od enega dneva (čez noč ali celo manj kot en dan) do enega leta.

Mehanizem deviznih tečajev II (ERM II): v okviru ERM II države euroobmočja in države zunaj tega območja sodelujejo na področju politike deviznih tečajev. Vključitev v mehanizem je prostovoljna. Od držav članic z odstopanjem se kljub temu pričakuje, da se v mehanizem vključijo ter tako določijo osrednji tečaj svoje valute v razmerju do eura in razpon nihanja okrog osrednjega tečaja. Standardni razpon nihanja je $\pm 15\%$. Če se posamezna država zunaj euroobmočja zelo približa območju notne valute, se lahko na njeno zahtevo ta razpon zmanjša.

Obrestonosna terjatev: finančno sredstvo, ki daje lastniku pravico do obresti, ki jih mora izplačati izdajatelj tega sredstva.

Obvezne rezerve: zahteva, da imajo kreditne institucije depozit pri centralni banki. Obvezne rezerve se za posamezno institucijo izračunajo kot delež denarja, ki ga v tej instituciji hranijo stranke nebančnega sektorja.

Odprta ponudba: instrument centralne banke, ki je na voljo kreditnim institucijam na njihovo lastno pobudo. Eurosistem ponuja dve odprti ponudbi: odprto ponudbo mejnega posojanja in odprto ponudbo deponiranja likvidnosti čez noč.

Odprta ponudba deponiranja likvidnosti čez noč: odprta ponudba Eurosistema, ki jo nasprotnne stranke lahko uporabijo za deponiranje likvidnosti čez noč pri NCB po vnaprej določeni obrestni meri.

Odprta ponudba mejnega posojanja: odprta ponudba Eurosistema, ki jo nasprotnne stranke lahko uporabijo za pridobivanje posojila čez noč od NCB po vnaprej določeni obrestni meri ob zastavi ustreznega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev.

Odstopanje: v skladu s členom 122 Pogodbe o ES so države članice z odstopanjem tiste države, ki še niso uvedle eura, se pa na uvedbo pripravljajo. Ta status ima 11 držav članic (Švedska in nove države članice): pravice in obveznosti, povezane z uvedbo eura kot notne valute, zanje ne veljajo. Danska in Združeno kraljestvo sta v drugačnem položaju, saj zanju velja izjema glede sodelovanja v tretji fazi ekonomske in monetarne unije.

Operacije glavnega refinanciranja: redne operacije na odprtem trgu, ki jih izvaja Eurosistem z namenom, da bančnemu sistemu zagotovi ustrezen obseg likvidnosti. Izvajajo se v obliki tedenskih avkcij, na katerih banke dajejo ponudbe za nakup likvidnosti.

Paritete kupne moči (PKM): paritete kupne moči so menjalni tečaji, ki izenačijo kupno moč različnih valut tako, da izločijo razlike v ravni cen med državami. Po najboljši preprosti razlagi paritete kupne moči prikazujejo razmerje med ceno enakega blaga ali storitev v eni državi, izraženo v nacionalni valuti, glede na ceno v drugi državi.

Pogodba: izraz se nanaša na Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Prva pogodba je bila podpisana 25. marca 1957 v Rimu in je začela veljati 1. januarja 1958. Z njo je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost (EGS), danes Evropska skupnost (ES), pogosto pa se jo omenja kot Rimsko pogodbo. Pogodba o Evropski uniji (pogosto se jo

omenja kot Maastrichtsko pogodbo) je bila podpisana 7. februarja 1992 in je začela veljati 1. novembra 1993. Pogodba o Evropski uniji je spremenila Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti in ustanovila Evropsko unijo. Amsterdamska pogodba, ki je bila podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu in je začela veljati 1. maja 1999, ter najnovjša Pogodba iz Nice, ki je bila podpisana 26. februarja 2001 in je začela veljati 1. februarja 2003, sta spremenili Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti in Pogodbo o Evropski uniji.

Primarni denar: imenuje se tudi »centralnobačni denar« ali »denarna osnova«. Obsega bankovce in kovance zunaj trezorjev centralne banke ter depozite kreditnih institucij v sistemu centralne banke.

Razširjeni svet: eden od organov odločanja ECB. Njegovi člani so predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji nacionalnih centralnih bank vseh držav članic EU.

Sodišče Evropskih skupnosti: ta institucija zagotavlja, da se pri razlagi in uporabi ustanovnih pogodb evropskih skupnosti ter pravnih aktov evropskih institucij upošteva pravo.

Stabilnost cen: pglavitni cilj Eurosistema. Svet ECB je stabilnost cen opredelil kot medletno povečanje indeksa cen življenjskih potrebščin (merjen z indeksom HICP) v euroobmočju, ki je manjše kot 2%. V prizadevanjih za stabilnost cen Svet ECB v srednjeročnem obdobju vzdržuje stopnjo inflacije, ki je pod 2%, vendar blizu te meje.

Svet ECB: najvišji organ odločanja ECB. Sestavljajo ga šest članov Izvršilnega odbora ECB in guvernerji nacionalnih centralnih bank držav članic EU, ki so sprejele euro.

Svet EU (Svet ministrov): institucija Evropske skupnosti, ki jo sestavljajo predstavniki vlad držav članic. To so običajno ministri, pristojni za zadeve na dnevnem redu, zato se pogosto pojavlja tudi ime Svet ministrov. Sestanek Sveta EU, na katerem se srečujejo ministri za gospodarstvo in finance, se običajno imenuje Ekonomsko-finančni svet (ECOFIN). Za sprejemanje pomembnejših odločitev se lahko Svet EU sestane tudi v sestavi predsednikov držav in vlad. Tega ne smemo zamenjevati z Evropskim svetom, kjer se tudi sestajajo predsedniki držav ali vlad, njegov namen pa je Evropski uniji zagotoviti potrebno spodbudo za razvoj in opredeliti splošne politične smernice.

TARGET (transevropski sistem bruto poravnave v realnem času): plačilni sistem, ki ga sestavlja 15

GLOSAR

nacionalnih sistemov bruto poravnave v realnem času (BPRČ) in plačilni mehanizem ECB. Sistemi BPRČ omogočajo obdelavo plačil v realnem času na podlagi posamične obdelave vsakega plačilnega naloga. TARGET je po pokritosti enkraten sistem, saj je prek njega dostopnih skoraj 1.100 neposrednih uporabnikov in več kot 48.000 bank, skupaj s podružnicami in hčerinskimi bankami.

Transmisijski mehanizem: proces, v katerem spremembe v obrestnih merah skozi različne kanale vplivajo na vedenje gospodarskih subjektov, gospodarsko dejavnost in končno na splošno raven cen.

Trg delnic: trg delnic podjetij, ki kotirajo na borzi. Delnice so običajno bolj tvegane investicije kot obveznice, saj so imetniki delnic lahko upravičeni do deleža v dobičku podjetij, ki so delnice izdala, medtem ko so imetniki obveznic upravičeni do izplačila obresti ne glede na dobiček podjetja.

Trg obveznic: podjetja in vlade izdajajo obveznice, da bi zbrale kapital za svoje investicije. Obveznice so obrestonosni vrednostni papirji s stalno ali spremenljivo obrestno mero in zapadlostjo najmanj enega leta od izdaje. Obveznice s stalno obrestno mero predstavljajo največji del trga obveznic.

© Evropska centralna banka, 2006

NASLOV
Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main, Nemčija

POŠTNI NASLOV
Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main, Nemčija

TELEFON
+49 69 1344 0

INTERNET
<http://www.ecb.int>

FAKS
+49 69 1344 6000

TELEKS
411 144 ecb d

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE
Konzept Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main, Nemčija

FOTOGRAFJE
Claudio Hills
Martin Joppen
Martin Starl
Marcus Thelen
Evropska skupnost

TISKARNA
Kern & Birner GmbH & CO KG, Frankfurt am Main, Nemčija

ISBN 92-9181-948-4 (tiskana izdaja)
ISBN 92-9181-949-2 (elektronska izdaja)

